

2. על כפיו יביא

מילים : יורם טהרלב

לחן : יאיר רוזנבלום

על השיר : השיר "על כפיו יביא" בוצע לראשונה על ידי הזמרת רבקה זוהר בפסטיבל הזמר והפזמון בשנת 1969 וזכה במקום הרביעי. מאז השיר זכה לביצועים רבים. יורם טהרלב מספר, כי כתב את השיר לאחר שפגש נגר שהראה לו כיסא שבנה לאלהו הנביא ברמלה.

כך כתב טהרלב על שירו: "אחרי מלחמת ששת הימים היה בארץ גל של שירי ניצחון ותהילה. אבל מתחת לפני השטח החלו לרחוש גם זרמים מיסטיים של אמונה בנסים שקרו לנו. את השיר 'על כפיו יביא' כתבתי שנתיים אחרי המלחמה, אבל אני חושב ששורה עליו רוח המסורת היהודית, שניתן למצאה בין השטין. שהרי אלהו הנביא נחשב למבשר ביאת המשיח. לפני בוא המשיח יבוא אלהו הנביא כדי לבשר את בואו, אחרי יבוא משיח בן יוסף, שייהרג במלחמת גוג ומגוג, ורק אחריהם יבוא המשיח האמיתי, משיח בן דוד, ויביא את הגאולה השלמה. זה אחד השירים האהובים עליי, בעיקר בגלל אופיו העממי. הוא מעלה אל פני השטח בעלי מקצועות יום-יומיים, שדמותם נזכרת הרבה בשירי העם היהודיים ממזרח אירופה, אך כמעט לא מופיעה בשירים העבריים".

נושא : ירושלים כמודל לתכנון ערים בעבר ובהווה : סמטאות צרות מול כבישים רחבים ומחלפים בעלי מלאכה מול תעסוקת הייטק / שכונות צפופות ומוקפות חומה מול רבי קומות וריאות ירוקות .

מטרת השיעור

1. הבנת השיר והמסרים של הדמויות בשיר.
2. היכרות עם מגוון בעלי המקצוע בירושלים העתיקה והחדשה .
3. השוואה בין חיי היום-יום בירושלים העתיקה לבין חיינו כיום.
4. דיון על השינויים שחלו בעיר והשלכותיהם.
5. חיזוק הקשר האישי של התלמידים לירושלים ולמורשת שלה.

6. הבנת הקשר בין הלחן למסר של השיר

7. הכרות עם הסיפור ההיסטורי מאחורי השיר

אמצעי עזר :

תמונות היסטוריות של ירושלים

מפות עתיקות ומודרניות של ירושלים

סרטונים על ירושלים העתיקה

סיור וירטואלי בסמטאות ירושלים העתיקה.

מהלך השיעור

פתיחה בסרטון על ירושלים של אז

- מה ראיתם בסרטון שמשך את תשומת לבכם?
 - ציינו פרטי מידע שניתן ללמוד על העיר ירושלים בעבר.
- קריאה משותפת:
- האזינו לשיר "ברחובנו הצר" ועקבו אחר מילותיו תוך הדגשת תיאורים של המקום, האנשים והעיסוקים.

שאלות לדיון

- מה מתואר בשיר? איפה מתרחשת העלילה? מה החלומות של הדמויות?
 - אלו בעלי מלאכה מוזכרים בשיר? האם פגשתם בימי חייכם בעלי מלאכה אלו בעבודתם?
 - ספרו איך ירושלים של פעם נראית על פי השיר.
- (סמטאות צרות, בעלי מלאכה בפתח בתיים, ציינו מהם היתרונות והחסרונות של חיים בסמטאות?)
- מה חשיבותם של בעלי מלאכה לחברה?

הסיפור מאחורי השיר

- השיר "על כפיו" במקור לא נכתב על ירושלים. צפו בסרטון אודות השיר והסיבות לכתיבתו, ודונו בנושא "גלגולו של השיר". באיזה מקום התרחש הסיפור? מה הסיבות שבגללן קושרים את השיר לירושלים?
- התייחסו להבדלים בין הבתים השונים, מבחינת העשייה של בעלי המלאכה. שימו לב להבדל בבית השלישי.

(הבית האחרון שונה מעט. בבתים הראשונים בעלי המלאכה למעשה יושבים ולא עושים כלום. בבית השלישי האיש בונה את ירושלים כבר שבעים שנה. הראשונים רוצים לתת משהו לאלהיו: "על כפיו אותה יביא לאלהיו הנביא". אולם השלישי, שבונה, חלומו הוא שאת אבן הפינה לבית המקדש, "על כפיו אותה יביא, אליהו הנביא". הנביא בעצמו יביא את האבן, וזה שכרו של מי שבונה ועושה ולא רק יושב ומחכה שאחרים יעשו או יעבדו עבורו).

- מהו המסר שיוֹרם טהר לב מנסה להעביר?

קשר בין הטקסט ללחן

המשורר יורם טהרלב מתאר את תנאי חייהם המצומצמים של בעלי המלאכה; הן הנגר הן הסנדלר חיים "ברחובנו הצר", בצרף, בבדידות, בהסתגר ובעוני: "איש אינו בא לקנות, ואין איש מבקר". את לבם ממלא חלום, שעליו הם שומרים בסוד. החלום בא לבטא את אהבתם למסורת היהודית, שאותה הם מבטאים באמצעות הכישורים המיוחדים שניחנו בהם, בזכות אומנותם ועמל כפיהם. הנגר חפץ "לבנות כיסא לאלהיו" – מעין מהדורה מפוארת של כיסא אליהו הניצב בבתי כנסת, והסנדלר מבקש לתפור נעליים לנביא הקדמון, ושניהם משתוקקים להעניק לו את החפצים פרי ידיהם עם חזרתו.

- האזינו לביצוע של רבקה זוהר: [בביצוע רבקה זוהר](#) נסו לזהות כיצד בחר המלחין יאיר רוזנבלום להבליט את השורה "והוא חלום אחד נושא הוא בלבבו" (בצלילים גבוהים)
- מדוע לדעתכם בחר להבליט שורה זו?

פעילות 2

נציג/נקרין תמונות של ירושלים העתיקה, סמטאות, שווקים ומלאכות. השוואת מפות: הצגת מפה עתיקה של ירושלים והשוואתה למפה מודרנית. השוואת תקופות: ירושלים בעבר מול ירושלים היום.

מפות העיר

- שינויים בבנייה ובאוכלוסייה
- יצירת טבלה משותפת שבה התלמידים ירשמו את ההבדלים בין ירושלים של פעם לירושלים של היום (בתי מגורים, [תחבורה](#), פרנסה, בילוי, צפיפות, אופנה וכד').

דיון :

- מהם היתרונות והחסרונות של כל תקופה?
- מהו הדומה והשונה בין ירושלים בעבר ובהווה .
- מה חשיבות השמירה על המורשת של ירושלים? מה עשוי להתרחש אם לא נשמור עליה?

הצעות לפעילות יצירתית

- בונים את העיר : כל ילד יבחר מבנה בירושלים, וכיין דגם מיניאטורי שימוקם על מפת ירושלים.

- כתיבת חיבור/ סיפור אישי/משפחתי על ירושלים.

- ציור של ירושלים כפי שהם מדמיינים אותה בעתיד.

-ראיון עם תושב ותיק/בן משפחה שיספר את זיכרונותיו מירושלים של פעם.

קישורים להעשרה ופעילויות נוספות

[פעילויות וסרטונים](#)

[פורטל עובדי הוראה ירושלים](#)

[משימות חקר על ירושלים](#)

[יום ירושלים בר"ינפופ](#)

הרחבה למורה למוזיקה

- האזינו לשיר בביצוע רבקה זוהר
- האזינו לפתיחה של כלי הקשת איזו אופי משרה פתיחה זו? (חגיגות, רוגע, זרימה)
- האזינו לשיר אילו מאפיינים חוזרים על עצמם? מה חוזר ומה משתנה בכל בית?
- באילו מילים בחר המלחין להבליט את המנגינה בצלילים גבוהים? (והוא חלום אחד...)
מדוע לדעתכם בחר להבליט מילים אלה?

חקר- השוואת ביצועים

ביצוע	פניני השרון	קונסרבטוריון פ"ת	עדן חסון	יהורם גאון
כיצד נפתח הביצוע? (תזמורת, שירה, הרכב)				
מי שר? (זמר, להקה)				
ליווי (תזמורת, הרכב)				
איזה ביצוע אהבת ומדוע?				

משימה יצירתית ושילוב AI

- לבחור בעל מקצוע ונסה לחבר בית נוסף המתאר את בעל המקצוע וכמיהתו לירושלים.
- לכתוב הנחיה מפורטת לכלי בינה מלאכותית (פרומפט) המתארת את הבית הנוסף שכתבת, ולבקש מהצ'ט לייצור תמונה המפרטת את בעל המלאכה. בהנחיה, התייחסו לרקע מתאים, כלי העבודה והסביבה של בעל המלאכה וכן למה שמייצר. לתאר במדויק כיצד נראה בעל המלאכה שבדמיונך.